

Nya bestämmelser om starkare skydd för offentliganställda

Sammanfattning

Den 2 juli 2025 trädde nya bestämmelser i kraft som syftar till att ge offentliganställda ett starkare skydd mot våld, hot och trakasserier. I förarbetena till de nya bestämmelserna anges att offentliganställdas faktiska och upplevda utsatthet för våld, hot och trakasserier ytterst utgör ett demokratiproblem. Lagstiftaren menar därför att det är angeläget att stärka skyddet för offentliganställda. Lagändringarna innebär i korthet att:

- Det straffrättsliga skyddet för tjänstemän och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner i brottsbalken moderniseras och stärks.
- Straffskalorna skärps och ett nytt brott om förolämpning mot tjänsteman införs.
- Det införs ett uttryckligt stöd för att i vissa fall utelämna beslutsfattarens namn i skriftliga underrättelser.
- Sekretessen i personaladministrativ verksamhet stärks

Det straffrättsliga skyddet stärks

Bestämmelsen i 17 kap. 1 § brottsbalken, BrB, om *hot mot tjänsteman* utvidgas till att den även innefatta hot om brottslig gärning. Bestämmelsen har tidigare enbart kriminaliserat våld eller hot om *våld*.

Även förtäckta hot, där den brottsliga gärningen på något sätt antyds, kan utgöra ett hot om brottslig gärning. Hotet ska rikta sig till tjänstemannen, men kan även avse hot som rör t.ex. anhöriga eller egendom. På detta sätt kan hot om våld, skadegörelse eller allvarigare fridsbrott utgöra hot mot tjänsteman, oavsett om hoten uttalas explicit eller förtäckt. Det kan t.ex. handla om anspelningar på ett våldskapital eller en koppling till ett kriminellt nätverk och kommentarer om den anställdes närstående.¹

Det straffrättsliga skyddet stärks avseende trakasserier som riktar sig mot tjänstemän. Det innebär att andra typer av hotfulla beteenden, som inte avser brott men som ändå är otillbörliga, kan utgöra *angrepp mot tjänsteman* enligt

¹ Prop. 2024/25:141 s. 31.

17 kap. 2 § BrB. Sådana otillbörliga gärningar kan exv. vara att filma en tjänsteman och lägga ut filmen med privat information om tjänstemannen tillsammans med annat kränkande innehåll på internet eller i sociala medier för att hämnas ett beslut eller en annan myndighetsåtgärd, eller att göra mängder av uppenbart obefogade anmälningar eller liknande i samma syfte. Det kan också handla om att signalera sitt missnöje genom att markera en närvaro i tjänstemannens privata sfär, såsom att krypköra utanför den anställdes privata bostad.²

I 17 kap. 3 § BrB införs ett nytt brott, *förolämpning mot tjänsteman*, som kriminaliserar angrepp mot en tjänsteman i samband med myndighetsutövning genom att rikta beskyllning, nedsättande uttalande eller förödmjukande beteende mot tjänstemannen döms, om gärningen är ägnad att kränka tjänstemannens självkänsla eller värdighet, för förolämpning mot tjänsteman.

Mindre allvarliga angrepp på självkänslan eller värdigheten eller enstaka uttalanden i affekt som tjänstemannen rimligen ska kunna tåla omfattas inte av straffansvar. Det förutsätts alltså en viss toleransnivå i tjänsteutövningen för att personer ger uttryck för sina känslor på ett sätt som inte är helt genomtänkt. För straffansvar förutsätts typiskt sett att det är fråga om opåkallade angrepp som träffar tjänstemannen på ett mer personligt plan, inte bara framstå som förargande och olämpligt. Enstaka uttalanden kan, sedda i sitt sammanhang, vara så allvarliga och kränkande att det utgör brott. Även mindre allvarliga uttalanden men som sker upprepat under en viss tid kan också komma att bedömas som förolämpning mot tjänsteman.

Vidare skärps straffskalorna för brott mot tjänsteman.

För vem gäller skyddet?

Straffbestämmelserna om *våld eller hot mot tjänsteman* och *angrepp mot tjänsteman*, dock inte *förolämpning mot tjänsteman*, gäller också om brottet riktas mot en utövare av viss samhällsnyttig funktion i hans eller hennes tjänsteutövning, utan att det rör sig om myndighetsutövning, 17 kap. 5 § BrB. Med utövare av viss samhällsnyttig funktion avses bland annat socialtjänstpersonal som inte arbetar med myndighetsutövning.

Beslutsfattaresh namn i underrättelser

Enligt 31 § förvaltningslagen, FL, ska ett beslut innehålla uppgift om datum för beslutet, vad beslutet innehåller, vem eller vilka som har fattat beslutet, vem eller vilka som har varit föredragande, och vem eller vilka som har medverkat vid den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.

I 33 § FL finns regler om hur parter ska underrättas om beslut som har fattats. Det införs en ny bestämmelse i 33 § FL som innebär att handläggares eller beslutsfattaresh namn kan utelämnas i skriftliga beslutsunderrättelser när det behövs för att skydda offentliganställda.

² Prop. 2024/25:141 s. 48.

En skriftlig underrättelse behöver inte innehålla uppgift om en sådan person som avses i 31 §, om det kan befaras att personen utsätts för hot, trakasserier eller annan allvarlig olägenhet. – 33 § fjärde stycket FL

Den nya bestämmelsen innebär **inte** att namn inte behöver dokumenteras i beslut eller annan dokumentation i ett ärende, utan tar enbart sikte på när en part *underrättas* om ett beslut. En part kommer fortsatt ha möjlighet att på eget initiativ vända sig till myndigheten och få reda på vem som har handlagt eller fattat det beslut som underrättelsen avser. Det huvudsakliga syftet med den nya bestämmelsen är således att begränsa olämpliga ageranden och kontaktförsök från den enskilde som sker i affekt.³

Förutsättningar för att bestämmelsen ska vara tillämplig

Bestämmelsen innebär ett tydligt rättsligt stöd för att i vissa fall inte ange namn i underrättelser. Det ska finnas **någon konkret omständighet** som medför **risk för våld, hot eller trakasserier** och som därför motiverar att namn inte anges i ett enskilt fall. Enligt förarbetena ska bedömningen i regel inte kunna göras generellt för vissa ärendetyper eller för ett helt verksamhetsområde.

Exempel på när namn kan utelämnas i en underrättelse:

- När en part tidigare agerat våldsamt eller hotfullt under ärendets gång.
- När en part har ett högt tonläge (muntligen eller skriftligen) eller är aggressiv i kontakten, utan att vara direkt hotfull.
- När en part är känd för ett sådant beteende i tidigare kontakter med myndigheter eller uppgifter om att parten uppträtt aggressivt i andra sammanhang.

Den praktiska hanteringen

Om namn utelämnas med stöd av den föreslagna bestämmelsen kan det ofta vara lämpligt att i stället för att skicka parten en kopia av beslutet med namnen maskerade, underrätta parten genom ett brev där innehållet i beslutet redovisas.

Sekretessen stärks för uppgifter om personal

Offentlighetsprincipen är central i den svenska rättsordningen och innebär att allmänheten har rätt till insyn i och tillgång till information om statens och kommunernas verksamhet. Utgångspunkten är att allmänna handlingar ska vara offentliga, 2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen, TF. Det finns dock bestämmelser med olika nivåer av sekretess för uppgifter om personal där den enskildes intresse av skydd väger tyngre än allmänhetens intresse av insyn.

³ Prop. 2024/25:141 s. 83-84.

Personalsocial verksamhet

Enligt 39 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen, OSL, gäller stark sekretess i *personalsocial* verksamhet. Med det uttrycket avses personalvårdande åtgärder såsom psykologisk, kurativ eller social rådgivning.

Omplacering eller pensionering

För uppgifter som förekommer i en myndighets personaladministrativa verksamhet i övrigt gäller enligt 39 kap. 2 § OSL sekretess för uppgifter om en enskilds hälsotillstånd och uppgifter om en enskilds personliga förhållanden som hänför sig till ett ärende om omplacering eller pensionering, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående lider men om uppgiften röjs.

Hot och trakasserier

Bestämmelserna i 39 kap. 3 § OSL syftar till att ge offentliganställda skydd mot hot och trakasserier. I 39 kap. 3 § andra stycket OSL anges att sekretess gäller för uppgift om en *enskilds personliga förhållanden*, om det kan antas att *den enskilde eller någon närstående lider men* om uppgiften röjs. Denna bestämmelse är ny och omfattar myndigheter, såsom socialtjänsten, där personalen är särskilt utsatt. Den nya regleringen innebär att uppgifter om enskilda kan komma att hemlighållas i större utsträckning än i dag eftersom det tidigare krävdes att det kan antas att den enskilde eller någon närstående utsätts för *våld eller lider annat allvarligt men* om uppgiften röjs, se 39 kap. 3 § första stycket OSL.

Bestämmelsen omfattar alla uppgifter om en anställds personliga förhållanden såsom namn, födelsedatum, adress eller uppgifter om närstående, som hanteras inom ramen för en myndighets personaladministration. Eftersom sekretessbestämmelsen enbart tar sikte på personaladministrativ verksamhet, inte myndighetsutövande verksamhet, ger bestämmelsen inte stöd för att hemlighålla vem som har handlagt eller beslutat i ett enskilt ärende. Se exv. prop. 1986/87:3 s. 23. Detta beror på parternas berättigade intresse av att få veta vem som handlagt och beslutat i ärendet.⁴

För uppgifter om en anställds *privata kontakt- och adressuppgifter, fotografi samt uppgifter om närstående* gäller sekretess enligt 39 kap. 3 § tredje stycket OSL om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående lider men. För dessa kategorier av uppgifter gäller alltså sekretessen med ett omvänt skaderekvisit, dvs. att sekretess gäller som huvudregel.

I 39 kap. 3 § fjärde stycket OSL och 10 § offentlighets- och sekretessförordningen, OSF, finns en bestämmelse om att *personnummer och födelsedatum* för bl.a. socialtjänstens personal skyddas av sekretess såvida det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående lider men. Mot bakgrund av det omvända skaderekvisitet gäller sekretess som huvudregel även för dessa typer av uppgifter.

⁴ Prop. 2024/25:141 s. 87.

Regleringen innebär att uppgifter om enskilda kan komma att hemlighållas i större utsträckning än i dag. I stället för att sekretess råder först när det kan antas att den enskilde eller någon närstående utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs (jfr 3 § första stycket), ska sekretess i den aktuella situationen kunna gälla om det kan antas att den enskilde eller någon närstående lider men om uppgiften röjs. Skaderekvisitet är ett s.k. rakt skaderekvisit.

Klicka eller tryck här för att ange namn/instans